

Схвалено на засіданні
Вченої ради
Інституту географії НАН України
«18» травня 2021 р.
протокол №7

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор Інституту географії
НАН України, д.геогр.н.
Маруняк Є.О.
Хривил 2021 р.

ПОРЯДОК

формування освітніх програм та навчальних планів підготовки фахівців за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти в Інституті географії НАН України

1. Загальні засади

На виконання Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (п.6 розділ I наказу МОН України від 11.07.2019 р. № 977), та методичних рекомендацій для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми (рішення НАЗЯВО протокол від 29.08.2019 р. №9) розроблено «Порядок формування освітніх програм та навчальних планів підготовки фахівців за третім (освітньо-науковим) рівнем вищої освіти в Інституті географії НАН України» (далі – Порядок).

1.1. Під час розробки освітньо-наукових програм (далі – ОНП), навчальних планів спеціальностей (далі – НП) керуватися Довідником користувача ЄКТС (Люксембург, 2015 р.), Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», Національною рамкою кваліфікацій (12.06.2019 р. № 509), Стандартом вищої освіти зі спеціальності за рівнем вищої освіти (за його наявності), листом МОН України №1/9-239 від 28.04.2017 р. та цим Порядком.

Цілі освітньої програми мають бути чіткими (відрізнитися від аналогічних програм), виокремлюватися своєю унікальністю та взаємопов'язані з місією та стратегією Інституту.

1.2. До розроблення освітніх програм, навчального плану формування цілей та програмних результатів навчання залучаються здобувачі вищої освіти (через органи аспірантського самоврядування), стейкхолдери, випускники спеціальностей (ОНП), викладачі. Виявлення та врахування позицій і потреб стейкхолдерів має бути задокументовано (це можуть бути протоколи спільних зустрічей, засідань кафедр, круглих столів, семінарів, результати опитувань або аналізу відкритих джерел тощо). Гарант освітньої програми відповідає за розробку, моніторинг і періодичний перегляд освітніх програм та, за необхідності, внесення змін до навчальних планів, їх затвердження у встановленому порядку.

1.3. Проект освітньої програми, навчального плану, не пізніше ніж за місяць до їх затвердження на засіданні Вченої ради Інституту, обговорюється аспірантами, випускниками, викладачами, стейкхолдерами, адміністрацією Інституту шляхом проведення спільних засідань, круглих столів, зборів, оприлюднення проекту освітньої програми, навчального плану у відкритих джерелах, на вебсайті Інституту. За результатами громадського обговорення вносяться відповідні зміни, доповнення до освітніх програм та навчальних планів, які обговорюються та затверджуються Вченою радою Інституту.

1.4. Навчальний план розробляється на весь період реалізації відповідної ОП підготовки фахівців певного освітнього рівня.

За умови прийняття нових стандартів вищої освіти, з метою урахування тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, регіонального контексту і досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм розробляється новий навчальний план і затверджується у встановленому Інститутом порядку.

1.5. Освітня програма погоджується гарантом програми, керівником групи забезпечення, затверджується Вченою радою Інституту та має бути оприлюднена на сайті Інституту.

Навчальний план погоджується гарантом ОНП і затверджується Вченою радою Інституту.

1.6. Інститут дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду ОНП та НП.

2. Структура і зміст навчального плану освітньо-наукової програми

2.1. Згідно з Додатком до «Положення про акредитацію освітніх програм», за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, і «Методичних рекомендацій для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми (Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми):

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти і відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, становлять логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дають можливість досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Чітка структура означає, що освітня програма є структурованою у контексті загального часу навчання (за семестрами/роками навчання), а також змістовно.

Взаємопов'язаність освітніх компонентів означає, що вони підпорядковані

певній логіці навчання і викладання. Насамперед це стосується тих освітніх компонентів, що є передумовами для вивчення інших.

Обов'язкові освітні компоненти, включені до освітньої програми, мають у сукупності призводити до досягнення програмних результатів навчання.

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності. Програмні результати мають забезпечуватися, як правило, освітніми компонентами, що включені до нормативної складової освітньої програми.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін в обсязі, передбаченому законодавством.

5. Освітня програма і навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дає можливість здобути компетентності, потрібні для подальшої професійної діяльності.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

7. Зміст освітньої програми враховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності), за його відсутності – вимогам Національної рамки кваліфікацій.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах ЄКТС) відповідає фактичному навантаженню здобувачів, досягненню цілей та програмних результатів навчання.

9. Структура освітньої програми та навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою (у разі її здійснення) узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти».

2.2. Навчальний план формується за єдиною структурою і складається з розділів.

Графік навчального процесу визначає тривалість теоретичного навчання, екзаменаційних сесій, практик, атестації, канікул.

Графік навчального процесу:

- тривалість навчального року – 52 тижні;
- тривалість семестрового контролю – 4 тижнів (як правило, 2 тижні триває весняна екзаменаційна сесія і 2 тижні – осіння екзаменаційна сесія);
- теоретичне навчання, практична підготовка – 35 тижнів;
- сумарна тривалість канікул – не менше 8 тижнів.

План навчального процесу містить таку інформацію: порядковий номер дисципліни; назву дисципліни; форму семестрового контролю (залік або екзамен); поточний контроль; назви практики; загальний обсяг годин; кількість кредитів

ЄКТС; обсяг аудиторних годин (лекції, практичні (семінарські); обсяг позааудиторних годин (консультації); годин, виділених на самостійну роботу аспірантів; розподіл аудиторних годин за курсами та семестрами (тижневе навантаження аспірантів, кількість аудиторних годин); посеместровий розподіл годин на лекції, практичні (семінарські), індивідуальні; кількість тижнів у кожному семестрі; кількість кредитів у кожному семестрі.

План навчального процесу навчання містить:

- цикл загальнонаукової підготовки – не більше 14 кредитів від загального обсягу кредитів ЄКТС;
- цикл професійної підготовки – не менше 16 кредитів від загального обсягу кредитів ЄКТС;
- цикл вибіркових дисциплін – не менше 25% від загального обсягу кредитів ЄКТС (не менше 12 кредитів).

Розподіл кредитів за циклами здійснюється відповідно до компетенцій, які визначені у стандарті вищої освіти спеціальності, а за його відсутності – запропонованою кількістю кредитів. Обов'язковою нормою є 25% для циклу вибіркових дисциплін.

4. Структура навчального плану третього (освітньо-наукового) рівня

4.1. План навчального процесу містить:

1) Цикл загальнонаукової підготовки орієнтовно 30% (не більше 14 кредитів) від загального обсягу кредитів ЄКТС:

Нормативні навчальні дисципліни, які пропонуються Центром гуманітарної освіти НАН України і Центром наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України є уніфікованими й обов'язковими для вивчення аспірантами, що навчаються в установах НАН. Уніфікованими дисциплінами є:

1. «Філософія науки та культури» (6 кредитів, форма контролю – екзамен);
2. «Іноземна мова професійного спрямування для підготовки аспірантів до рівня загальноєвропейського стандарту володіння мовою С1» (8 кредитів, форма контролю – екзамен).

У цикл дисциплін загальної підготовки пропонується ввести навчальний курс «Методологія і організація наукової роботи».

2) Цикл спеціальної підготовки – орієнтовно 45% (не менше 16 кредитів) від загального обсягу кредитів ЄКТС.

3) Цикл вибіркових дисциплін – не менше 25% (не менше 12 кредитів), які плануються у 4 семестрі. У навчальному плані передбачати лише планування часу (навчальне навантаження).

У цей цикл можна включати фахові дисципліни спеціальності, практики. Кожна з цих дисциплін повинна мати не менше 3 кредитів, а форму контролю – залік. Кількість вибіркових дисциплін має бути достатньою для того, щоб

аспірант мав можливість здійснити такий вибір. Дисципліни не повинні дублювати одна одну, мають бути актуальними та цікавими для аспіранта.

5. Порядок формування навчального плану

5.1. У навчальному плані зазначається назва і вид освітньої програми (освітньо-професійна, освітньо-наукова, освітньо-творча).

Освітня кваліфікація визначається стандартом вищої освіти зі спеціальності (за наявності). В освітній кваліфікації можна зазначати як спеціалізацію назву освітньо- професійної програми (в лапках з великої літери).

Загальний термін навчання за освітньо-науковою програмою підготовки становить 4 роки (45 кредитів).

5.2. Тривалість теоретичного навчання на один навчальний рік для аспірантів складає, як правило, 18 тижнів в осінньому семестрі та 19 – у весняному. Тривалість семестрів і дата початку теоретичних (аудиторних) занять можуть бути змінені у випадку проведення практик із відривом від навчання.

5.3. Навчальні плани формуються з урахуванням вимог кредитно-трансферної системи навчання. Кредит передбачає всі види навчальної діяльності: лекції, практичні (семінарські), індивідуальні (для спеціальностей (ОП) факультету культури та мистецтв), консультації, самостійну роботу, проміжний та підсумковий контроль. Практики також визначаються в кредитах. Кредити присвоюються за всіма видами навчальної діяльності аспіранта, які передбачають оцінювання навчальних досягнень.

5.4. Нормативна кількість залікових одиниць для підготовки доктора філософії становить 45 кредитів. Один кредит – 30 годин. На один навчальний рік відводиться від 18 до 24 кредитів, на семестр – як правило 12.

5.5. Аудиторна робота включає: лекції, практичні (семінарські), індивідуальні, заліки, екзамени, які проводяться за затвердженим в установленому порядку розкладом.

Обсяг аудиторного навантаження за освітнім рівнем «доктор філософії» становить 1/3 від загального обсягу.

5.6. Обсяг навчального навантаження аспіранта (трудомісткість навчання) встановлюється в академічних годинах.

Обсяг аудиторного навантаження має бути кратним кількості тижнів.

5.7. Позааудиторна робота включає консультації, які організуються в позааудиторний час за окремим графіком, затвердженим в установленому порядку.

5.8. Рекомендований обсяг навчальної дисципліни – 3 кредити ЄКТС. Вивчення кожної навчальної дисципліни має завершуватись заліком або екзаменом. Якщо дисципліна викладається впродовж декількох семестрів,

проміжний контроль може бути у формі контрольної роботи. Сумарна кількість заліків та екзаменів (включаючи практики) за семестр не повинна перевищувати 8 форм контролю.

5.9. Види практик (навчальна та виробнича) із зазначенням назви практики, семестру проходження, кількості тижнів (для заочної форми навчання – днів або тижнів) стандартом (за його наявності). За кожен тиждень практики встановлюється 1–1,5 кредити. При цьому практики як етап підготовки фахівця входять до числа навчальних дисциплін.

Виробнича практика, як правило, планується на 3 курсі з метою отримання первинних професійних знань та навичок. Практика може проводитись під час теоретичного навчання (не забирати навчальних тижнів), а також бути з відривом від теоретичного навчання. Якщо програма практики передбачає виїзд за межі міста, до назви практики треба додати – «з виїздом».

Асистентська практика для рівня «доктор філософії» є різновидом виробничої.

5.10. Проміжний контроль може плануватися у формі контрольних робіт. Проміжний контроль може плануватися також для дисциплін, які є фундаментальними та читаються протягом кількох семестрів і не в усіх семестрах мають форму контролю.

5.11. На третьому році навчання у навчальний план включається комплексний екзамен зі спеціальності, якщо інше не передбачене стандартом вищої освіти.

6. Вимоги до кадрового забезпечення підготовки фахівців за навчальним планом

6.1. Вимоги до кадрового забезпечення підготовки фахівців за навчальним планом сформовані відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. №1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. №347) та наказу МОН України від 11.07.2019 р. №977 «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».

Згідно з п. 2.4. Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності кваліфікація викладача відповідно до спеціальності – «кваліфікація особи, підтверджена документом про освіту чи науковий ступінь із відповідної спеціальності або підтверджена науковою, науково-педагогічною, педагогічною чи іншою професійною діяльністю за відповідною спеціальністю за не менш як сімома видами чи результатами, переліченими в пункті 30 цих Ліцензійних умов».

Відповідно до п. 28 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності:

«Науково-педагогічні та наукові працівники, які здійснюють освітній процес, повинні мати стаж науково-педагогічної діяльності понад два роки та рівень наукової та професійної активності, який засвідчується виконанням не менше чотирьох видів та результатів з перелічених у пункті 30 цих Ліцензійних умов.

Для третього (освітньо-наукового/освітньо-творчого) рівня (доктор філософії/доктор мистецтва) кадровий склад закладу освіти повинен включати з розрахунку на кожних два здобувачі освітнього ступеня доктора філософії/доктора мистецтва одного викладача, який має науковий ступінь та/або вчене звання, а також кваліфікацію відповідно до спеціальності, підтверджену науковою, науково-педагогічною, педагогічною чи іншою професійною діяльністю за відповідною спеціальністю за не менш ніж сімома видами чи результатами, переліченими у пункті 30 цих Ліцензійних умов».

Відповідно до п. 29 Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності: «Група забезпечення спеціальності у кожному підрозділі закладу освіти, де здійснюється підготовка за спеціальністю, повинна складатися з науково-педагогічних або наукових працівників, які працюють у закладі освіти за основним місцем роботи і мають кваліфікацію відповідно до спеціальності та які не входять (входили) до жодної групи забезпечення такого або іншого закладу вищої освіти в поточному семестрі.

При цьому склад групи забезпечення повинен відповідати таким вимогам:

- частка тих, хто має науковий ступінь та/або вчене звання, встановлюється для найвищого рівня, за яким фактично провадиться освітня діяльність, і становить не менше 50% загальної кількості членів групи забезпечення для рівня бакалавра, 60% – магістра, доктора філософії;

- частка тих, хто має науковий ступінь доктора наук та/або вчене звання професора, встановлюється для найвищого рівня, за яким фактично провадиться освітня діяльність, і становить не менше 10% загальної кількості членів групи забезпечення для рівня бакалавра, 20% – магістра, 30% – доктора філософії/доктора мистецтва».

6.2. Критерій 6 (Людські ресурси) оцінювання якості освітньої програми (Додаток до «Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти») передбачає можливість і право закладу вищої освіти (науковій установі) залучати до організації та реалізації освітнього процесу роботодавців (п. 3), а також професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців – до аудиторних занять (п. 4).

6.3. При виборі викладача для читання тієї чи іншої навчальної дисципліни враховується його професіоналізм і спроможність забезпечити викладання відповідно до цілей освітньої програми. Академічна та/або професійна кваліфікація викладача повинна відповідати тим дисциплінам, які він викладає.

**Анкета для пропозицій
до проєкту освітньо-наукової програми**

Просимо Вас взяти участь у громадському обговоренні змісту освітньо-наукової програми.

По завершенню опитування натисніть кнопку «Надіслати» (інформація зберігається автоматично).

Зв'язатися з розробниками ОНП (при потребі) можна за електронною адресою: _____ .

*Обов'язкове поле

1. **Ваша електронна адреса** (для подальшого обговорення Ваших пропозицій) *

2. **Яку групу зацікавлених осіб Ви представляєте** *

Аспірант

Абітурієнт

Випускник програми (спеціальності)

Роботодавець

Співробітник Інституту географії НАН України

Інші зацікавлені особи

3. Якщо Ви роботодавець – опишіть сферу Вашої діяльності та професійної зацікавленості. (не обов'язкове запитання)

4. Вкажіть Ваші **пропозиції та/або зауваження** щодо змісту проєкту освітньо-наукової програми *

**Порядок розміщення документів для громадського обговорення щодо
змісту освітньо-наукової програми (навчального плану)**

Для того, щоб освітньо-професійні програми (навчальні плани) були розміщені на web-сторінці Інституту у рубриці «Громадське обговорення» відповідальній особі необхідно:

1. У середовищі Microsoft Office 365 перейти до програми One drive:
 - створити папку «Проекти навчальних планів» та додати у неї навчальні плани у форматі PDF файлу;
 - назва файлу повинна містити назву освітньо-наукової програми та освітній рівень.
2. У середовищі Microsoft Office 365 перейти до програми Forms:
 - обрати «Нова форма» та створити форму «Анкета для пропозицій» за зразком поданим у Додатку А, обов'язково включити опцію «Обов'язкове запитання» (окрім запитання 3);
 - вибрати у закладці «Спільний доступ» опцію «Будь-хто з посиланням може відповідати».
3. Скопійовані посилання на «Проекти навчальних планів» та форму «Анкета для пропозицій» надсилати колу зацікавлених осіб.
4. Моніторити результати обговорення ОНП шляхом перегляду форми «Анкета для пропозицій» у Forms.